

بسته تحولی توسعه مشارکتها در آموزش و پرورش ایران

سیدجواد حسینی

در سه یادداشت قبلی ابتدا به ضرورت توسعه مشارکتها در نظام تعلیم و تربیت پرداختیم و تحقق این مهم را موجب افزایش انگیزه، بسط نوآوری و خلاقیت و تعمیق هویت معلمان و دانش‌آموزان برشمردیم همچنین مدل مفهومی مشارکت و شیوه‌های متعدد مشارکت شامل مشارکت شعاری، مشارکت محدود و مشارکت واقعی در آموزش و پرورش را تبیین نموده، در سومین نوشتار اهمیت و ضرورت مشارکت در نظام تعلیم و تربیت مبتنی بر اسناد فرادستی خصوصا نقشه جامع علمی کشور و سند تحول بنیادین را تشریح نمودیم. در این یادداشت بسته تحولی توسعه مشارکتها، کاهش تمرکز و اجتماعی شدن آموزش و پرورش پیشنهاد می‌گردد که قادر است نظام جامعی از مشارکت را در سازمان پهن پیکر تعلیم و تربیت توسعه دهد و نهادینه سازد. آموزش و پرورش به سختی به توسعه مشارکت معلمان، اولیا و دانش‌آموزان، کارشناسان و مدیران مدارس، صاحب‌نظران و اندیشمندان نیازمند است، سویه دیگری از نیاز آموزش و پرورش به اجتماعی شدن و جامعه‌پذیری آموزش و پرورش مربوط می‌شود. آموزش و پرورش هنگامی می‌تواند مشارکت را توسعه دهد و کیفیت را ارتقا بخشد و توجه و تمرکز دولتها را به خود جلب و جذب نماید و اولیا و خانواده را به مشارکت بالاصاله فراخواند که اجتماعی شود و در ذهن جامعه و فرهنگ گفتمانی مردم جا باز کند. این مهم از طریق فرآیند جامعه‌پذیری محقق می‌گردد. روایت دیگری که آموزش و پرورش را در قفس آهنین کمیت‌گرایی و بی‌انگیزگی فرو برده است داستان بروکراسی متصلب و آهنینی است که در مدیریتی عمودی، زمخت و چند لایه اعمال می‌گردد و قدرت خلاقیت، نوآوری و انعطاف و اشتیاق را از آن دور می‌سازد. بسته تحولی توسعه مشارکتها، کاهش تمرکز و اجتماعی شدن گام مهمی جهت زدودن این غبارها از دامان نظام تعلیم و تربیت تلقی می‌گردد، در این نوشتار سعی خواهیم نمود ابتدا به معرفی کلی این بسته تحولی بپردازیم و در یادداشت‌های بعدی هر یک از محورهای این بسته تحولی را بیشتر تشریح خواهیم کرد. در این نوبت سعی خواهیم کرد ابتدا به معرفی کلی این بسته تحولی

بپردازیم و در یادداشتهای بعدی هر يك از محورهای این بسته تحولي را بیشتر تشریح خواهیم نمود.

برای تدوین بسته تحولي توسعه مشارکتهای و کاهش تمرکز و اجتماعي شدن آموزش و پرورش، اولین موضوع مهم این است که اضلاع و اجزای موثر در مشارکت را مشخص نماییم. مجموعه اضلاع و اجزای مشارکت در نظام آموزش و پرورش به دو بخش درون و برون سازمانی قابل تقسیمند. در بخش درون سازمانی معلمان، مدیران، کارشناسان و کارمندان، بازنشستگان و پیشکسوتان، دانشآموزان و مدارس، ادارات استانها و مناطق و در بخش برون سازمانی دانشگاهیان و حوزهها و مراکز علمی و پژوهشی، اولیای دانشآموزان، دستگاههای دولتی، دستگاهها و سازمانهای عمومی و به ویژه تشکلهای و سازمانهای مردمی و غیردولتی، انجمنهای خیریه‌ای و مجمع خیرین مدرسه‌ساز برای مشارکت در نظام آموزش و پرورش را میتوان موردنظر قرار داد.

از طرف دیگر در این بسته سطوح مشارکت از مدرسه و معلمین و دانشآموزان و اولیا و مردم از کف مدرسه تا منطقه، ادارات کل استان و ستاد ملی یعنی وزارت آموزش و پرورش باید موردنظر قرار گیرد.

در این بسته تحولي برای هر يك از اضلاع و اجزای مشارکت طرحهای مناسب و تحولي مشارکت محورانه باید طراحی و به اجرا گذاشته شود. در حوزه معلمان، طرحهای پارلمان مشورتی و مجازی معلمان، طرح جام، نظام تصمیم‌گیری مشارکت محورانه از مدرسه تا ستاد، توسعه کمی و کیفی تشکلهای اجرایی و انجمنهای علمی معلمین، حضور نمایندگان معلمان در کارگروهها و شوراهای تصمیم‌گیری و طرح قشربندی حرفه‌ای معلمان. در بخش اولیای دانشآموزان، طرح پارلمان مشورتی اولیا و طرح مشارکت اولیا در قالب مدرسه‌یاری شامل خودیاری، ورزش‌یاری، فن‌یاری، توان‌یاری، دانش‌یاری، مدیریاری، کلاس‌یاری و سلامت‌یاری.

در بخش مشارکت بازنشستگان و پیشکسوتان سه طرح ایجاد باشگاه بازنشستگان حداقل در هر منطقه يك باشگاه بازنشستگان، طرح راهنمایان بالینی و طرح گنجینه مدیران استثنایی در حوزه مشارکت دادن استانها و مناطق، طرح جام، طرح نظام تصمیم‌گیری مشارکتی از مدرسه تا ستاد و خصوصا طرح ایجاد کارگروههای کیفیت بخش شامل آموزش و پرورش و توانبخشی و واگذاری آن در قالب 16 کارگروه با مسوولیت استانها.

در حوزه مشارکت دانشآموزان تشکیل مجلس واقعی و مجازی دانشآموزان طرح هر دانشآموز حداقل يك نقش و يك تشکل تقویت کمی و کیفی تشکلهای دانشآموزی و طرح مدام در دوره دوم ابتدایی و متوسطه اول.

در حوزه مشارکت مدیران مدارس، کارشناسان ادارات استان‌ها و ستاد دو طرح نظام تصمیم‌گیری مشارکتی از مدرسه تا ستاد و طرح جام (جمع‌آوری ایده‌های مطلوب) در بخش طرح‌های مشارکتی برون‌سازمانی برای دستگاه‌های دولتی و عمومی، طرح 100 دبیرخانه 100 مدرسه، طرح حامی، طرح مدرسه‌سازی تخصصی دستگاه‌های دولتی و گسترش کمی و کیفی مدارس و مراکز آموزش، توانبخشی و مشاوره‌های غیردولتی، در بخش تشکلهای غیردولتی و مردمی، توسعه کمی و کیفی سازمان‌های مردم‌نهاد مورد نظر خواهد بود که برای تحقق این امر باید

6 محور مورد تاکید قرار گیرد، شامل: توسعه شبکه‌سازی، توسعه موضوعی، توسعه قشری، توسعه منطقه‌ای و توسعه توانمندسازی تشکلهای و تدوین طرح نظام‌نامه تعامل این تشکلهای با سازمان‌های غیردولتی و عمومی.

درخصوص مشارکت صاحب‌نظران و دانشگاہیان و حوزویان در قالب «طرح رصد و کاربست مطالعات ملی و بین‌المللی»، از ایده‌ها و اندیشه‌های ایشان بهره‌مند خواهد شد.

پس از معرفی کلی بسته توسعه مشارکت‌ها لازم است اشاره کنم که ایده‌های خوب برای آن که از عالم جهان ذهن به جهان واقعی کوچ کنند و جامعه عمل به خود گیرند علاوه بر گفتمان‌سازی یا نمادینه‌سازی که در این چهار نوشتار بر آن تاکید نمودیم باید به سمت ستادینه‌سازی و درنهایت نهادینه‌سازی حرکت کنند، اکنون برای ستادینه‌سازی جریان توسعه مشارکت در آموزش و پرورش و با تاکید مجدد بر این نکته که تحقق ایده‌ها، طرح‌های خوب و ایده‌آل امکان‌پذیر نیست مگر با ساختارمندسازی و ستادسازی تا از این طریق با رویکرد برنامه‌محور، امکان دستیابی ایده‌های خوب به نتایج و تحقق اهداف مطلوب فراهم آید. بدین منظور در وزارت آموزش و پرورش «شورای راهبردی توسعه مشارکت‌ها» با 4 گروه مشارکت معلمان، مشارکت دانش‌آموزان مشارکت اولیا و مشارکت پیشکسوتان و بخش خصوصی پیشنهاد می‌گردد. تا از این طریق امکان هماهنگ‌سازی بخش‌های گوناگون نظام تعلیم و تربیت و نیز هم‌افزایی برنامه‌ها و جلوگیری از تداخل‌ها و تزاخم‌ها راحت‌تر فراهم گردد و البته این ساختار در خطی ممتد از سطح ستاد تا ادارات کل و مناطق و نواحی و درنهایت مدارس باید تدوین و ترسیم گردد.

و پس از آن است که برنامه‌های مشارکتی در اضلاع و اجزای نظام عریض و طویل آموزش و پرورش با تداوم و استمرار نظام‌مند نهادند گردیده و اصطلاحاً نهادینه می‌شود.